

Werkgelegenheid en Euro: uitdagingen en mythen ⁽¹⁾

Herman Van Rompuy
*vice-eerste minister
 en minister van Begroting*

Inleiding

De Euro is in de eerste plaats een politiek project, maar het sociaal economisch belang is evenwel niet te onderschatten.

De Euro : politiek

Het politiek karakter van EMU en Euro komt voort uit het feit dat zij in het verlengde liggen van de vorige stappen in de Europese eenmaking. Op haar beurt was hiervoor het dieperliggend motief de vrede in Europa. De Europese burgeroorlogen hadden in deze eeuw immers reeds meer dan 100 miljoen doden opgeleverd. Door de economieën van de Europese landen steeds meer van mekaar afhankelijk te maken werd oorlogvoering door één land praktisch onmogelijk. De economische onderbouw van de vredesgedachte gaf gestalte aan de EGKS, de EEG, de open binnenmarkt "1992" en tenslotte de EMU en de Euro.

De Euro : economisch

Het economisch gevolg van deze optie voor de EMU is zeer groot. Het afschaffen van de tolgrenzen tussen de Lid-Staten zelf en het verwijderen van alle mogelijke handelsbelemmerende gebods- en verbodsbepalingen vroegen naar het afschaffen van de ultieme hinder: de wisselkoers. Het wegvallen van deze onzekerheid en de transactiekosten die ermee gepaard gaan scheppen een vrije ruimte voor handel, kapitaalverkeer, personenmobiliteit die haast even groot is als deze van de Verenigde Staten. Het bestaan van verschillende valuta is bovendien een nog grotere belemmering voor onze KMO, die naast financiële nadelen ook de wisselkoers zien als een psychologische hinder voor

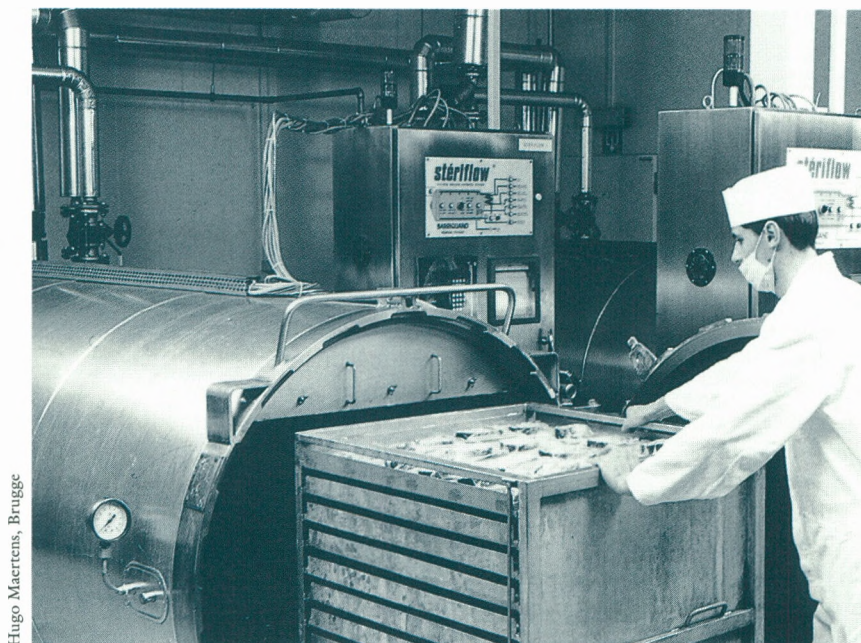
handels- en investeringsrelaties. Dat zal natuurlijk de mededinging versterken maar langs die weg ook de globale welvaart. Vrijhandel verhoogt immers globaal die welvaart. De indruk kan evenwel ontstaan dat vooral het aspect concurrentie zichtbaar wordt en veel minder het resultaat ervan voor de levensstandaard. Dat is zeker het geval met prijsdalingen, onder meer voor de verbruiker die het gevolg zijn van meer concurrentie, naast die andere grote oorzaak met name de technologische vooruitgang.

De concurrentie is nu al sterk binnen Europa en buiten Europa. De euro zal deze alleen maar versterken. Dit geeft aanleiding tot het proces van "creative destruction" : oude bedrijvigheden vallen weg of verminderen en nieuwe worden opgestart.

Dit heeft in Vlaanderen de jongste twintig jaar grote gevolgen gehad voor tal van industriële sectoren. Nieuwe activiteiten kwamen vooral tot stand in de verhandelbare diensten. Maar ook deze laatste zijn

Het intra-Europees handelsverkeer zal met zeven tot acht procent groeien als gevolg van het wegvallen van wisselkoersen en de economische groei zal verder gestimuleerd worden door structureel lagere rentetarieven. Dit is gunstig voor bedrijfsinvesteringen en voor particulier gebruik. De grotere concurrentie vraagt wel een aanpassing van de arbeidsmarkt.

niet meer zo beschermd als zij waren. Daarom ziet het landschap bijvoorbeeld van financiële instellingen er vandaag totaal anders uit dan tien jaar geleden. In alle sectoren doen zich trouwens fusies, overnames en samenwerkingsverbanden voor. Elkeen wil maximum gebruik maken van de schaalverruiming. De Euro wordt gemakkelijk vereenzelvigd met die beweging van herstructurering en wordt dus negatief bekeken. De gevolgen hiervan echter op termijn zijn voordelig voor de verbruiker die lagere prijzen zal

Hugo Maertens, Brugge

zien en voor de werkgelegenheid die voordeel zal halen uit een hogere economische groei. De herstructureeringen zijn evenwel het gevolg van mondialisering van de economie en van de technologische evolutie, eerder dan van de Euro.

De Euro heeft ook als positief punt dat de overheid nu minder afhankelijk is van de grillen van de wisselmarkten. De krachtsverhouding tussen politieke en speculatieve kapitaalstromen wordt meer in evenwicht gebracht.

Euro : motor van groei

Die hogere BBP-groei zal immers voortvloeien uit het scheppen van de EMU. Het intra-Europees handelsverkeer zal immers met zeven tot acht procent groeien precies ten gevolge van het wegvallen van wisselkoersverschillen. De economische groei zal verder gestimuleerd worden door structureel lagere rentetarieven. De Euro zal immers een stabiele munt zijn omdat zij gebaseerd is op gezonde economische "fundamentals". De Europese centrale bank zal een onafhankelijke monetaire koers varen met de prijsstabiliteit als doelstelling. Het Europees Groei- en Stabiliteitspact is een waarborg voor gezonde openbare financiën vermits het zelfs een systeem van boetes voorziet (tot 0.5 procent van het BBP) bij overschrijden van de drie procent-deficitnorm en gezien het een evenwichtige begroting vraagt binnen enkele jaren. Wij zullen nog gedurende vele jaren in België een strikt begrotingsbeleid moeten voeren maar gaandeweg zal beleidsruimte ontstaan voor nieuwe initiatieven bij ontvangsten en uitgaven.

Alles is dus aanwezig om een stabiele munt te hebben met lage rentetarieven die een prikkel betekenen voor de bedrijfsinvesteringen. Bovendien is een lage rente van groot belang voor landen met een hoge overheidsschuld !

Reeds op korte termijn is de zekerheid omtrent de EMU een oorzaak van een hogere economische groei. De merkwaardige omslag in de openbare financiën in de Lidstaten - niet in het minst in België - heeft de bevolking ervan overtuigd dat de periode van de grote inleveringen voorbij is en dat er opnieuw plaats is voor een toename van het beschikbaar

inkomen. Een verdere verhoging van de spaarneiging is dan ook niet meer nodig. Het hernemen van de groei van het gezinsverbruik ligt trouwens aan de basis van de economische herleving die wij kennen.

De Euro zal dus een weldoende invloed hebben op uitvoer, investeringen en particulier verbruik. Dit blijft niet zonder gevolgen op de werkgelegenheid. Het is dus helemaal niet zo dat de Euro een louter monetaire operatie is die ver staat van de reële sfeer. Men kan hier niet genoeg op wijzen.

De grotere concurrentie vraagt ook een aanpassing van de arbeidsmarkt. Langs de andere zijde moet het beleid ook alle gevolgen aanvaarden van haar keuze voor één munt. Het kan niet dat zij het fiscaal en sociaal beleid ongemoeid laat en daar de volledige "laissez faire" met zich laat installeren.

Fiscale en sociale convergentie en harmonisatie

Het verschil in fiscale en parafiscale druk zal sommige landen een concurrentieel voordeel geven. De grotere doorzichtigheid van de Euro inzake kosten zal dit nog meer tot uiting laten komen. Er zijn twee reacties mogelijk. De eerste is dat elk land zich richt op het laagste tarief maar dan worden een aantal collectieve en sociale voorzieningen onbetaalbaar voor de nationale begrotingen.

Ofwel is er enerzijds een beweging van convergentie maar ook anderzijds naar harmonisatie. Het ene is het gevolg van de markt, het andere van voluntaristisch beleid. Deze convergentie kennen wij in België door bijvoorbeeld de loonnorm die zich richt op de drie belangrijkste handelspartners en door de verlaging van de patronale sociale lasten met ongeveer 100 miljard, eveneens in een poging om het peil te bereiken van deze drie concurrenten. Om evenwel de mededinging niet te laten onttaarden in een neerwaartse spiraalbeweging is harmonisatie ook nodig op Europees vlak. Dit komt vooral naar voren op het fiscale vlak.

Op fiscaal gebied is er inzake harmonisering al een behoorlijke weg afgelegd wat de indirecte belastingen betreft. Dankzij de goedkeuring van een "code of conduct"

is er ook vooruitgang geboekt inzake vennootschapsbelasting. De Europese Commissie werkt aan voorstellen voor een minimale afhouding aan de bron op interesten geïnd door inwoners in een andere Lidstaat, al of niet gecombineerd met een systeem van aangifte van de spaarinkomsten in het land van de buitenlandse klant. De werkhypothese die de Commissie momenteel hanteert stelt een bronheffing van 20 % voorop. Een derde voorstel waar de Commissie de laatste hand aan legt en waar er al een vergaande overeenstemming is bereikt, is de ontwerpverplichting over interesten en royalty's tussen ondernemingen. Het is echter evident dat het aanhouden van de unanimiteit voor wijzigingen in de fiscale wetgeving een belangrijke hinderpaal blijft. Het Verdrag van Amsterdam heeft daar, jammer genoeg, weinig aan kunnen veranderen.

In elk geval is het van uitzonderlijk belang dat de stelsels van sociale zekerheid niet opgeofferd worden aan de naakte wetten van de markt, via het wegsmelten van de belastbare basis. Een hervormde sociale zekerheid - minder arbeidsvernietigend, meer gericht op arbeidsbereidheid, met een nieuw evenwicht tussen rechten en plichten - blijft een wezenkenmerk van het Rijnlandmodel. Het handhaven van het stelsel wordt vandaag beschouwd als een kerntaak van de overheid evengoed als het verzekeren van orde en veiligheid. De verkiezingsuitslagen in tal van landen wijze deze bekommernis zonneklaar aan. De sociale zekerheid zal hoe dan ook hoofdzakelijk een nationale bevoegdheid blijven maar zij kan onder druk komen van het wegeroderen van haar financiële basis. Anderzijds zal die concurrentie een bestendige prikkel tot het stelsel zijn om efficiënter en effectiever te werken binnen bepaalde grenzen.

De sociale zekerheid zal steeds meer rekening moeten houden met het vrij verkeer. Een recent voorbeeld werd gegeven door twee arresten van het Europees Hof van Justitie die de gezondheidszorg in Europa wel eens grondig zouden kunnen beïnvloeden.

Het betreft de arresten Decker en Kohll, twee Luxemburgers die vonden dat het vrij verkeer van goederen en diensten ook voor de gezondheidssector geldt. Zonder al te veel in detail te willen

treden, wil ik toch in enkele woorden uiteenzetten waarover deze twee arresten gingen.

De heer Decker uit het Groothertogdom Luxemburg kocht op voorschrift van een Luxemburgse oogarts maar zonder toelating van zijn ziekteverzekering, een bril met corrigerende glazen in België. De artikelen 30 en 36 van het EG verdrag (vrij verkeer van goederen) verzetten zich tegen een nationale regeling die terugbetaling van medische goederen, gekocht in een andere lidstaat, weigert omdat er geen voorafgaandelijke toestemming was. De nationale sociale beschermingssystemen moeten deze medische goederen en diensten terugbetalen tegen de nationale tarieven en voorwaarden.

In de zaak Kohll, een Luxemburger die op advies van zijn arts zijn dochter naar Duitsland wilde sturen voor een orthodontische behandeling, doet het Europees Hof een gelijkwaardige uitspraak : de lidstaten hebben niet de bevoegdheid om in hun nationale wetgeving belemmeringen in te bouwen ten aanzien van gezondheidszorgdiensten, verleend in een andere lidstaat. Ook in sociale beschermingssystemen voor gezondheidszorg mogen dus geen belemmeringen worden ingebouwd voor het vrij verkeer van goederen en diensten binnen Europa.

Het is duidelijk dat deze arresten belangrijke gevolgen zullen hebben voor de nationale gezondheidszorg- en verzekeringsystemen. Door de grotere mobiliteit van patiënten en van medische goederen en diensten over onze nationale grenzen zullen onze sociale systemen beter op elkaar moeten afgestemd worden en zullen ze onherroepelijk naar mekaar toegroeien.

Werkgelegenheid als politiek

De werkgelegenheid is al meer dan twintig jaar een grote zorg, dus lang voor de Euro. De Muntunie ontnemt de nationale overheden evenwel een belangrijk corrigerend instrument, met name eventuele devaluaties. Weliswaar werden daarvoor dikwijls de eigen nationale problemen opgelost ten koste van andere landen. De Emu kan

de sociaal-economische verschillen tussen landen nog doen toenemen. De sociale cohesie binnen de Unie vraagt naar meer inkomensoverdrachten precies om tot een meer gelijke spreiding van de werkgelegenheid te komen. De Muntunie versterkt nog tenslotte het proces van "creative destruction".

Daarom is er nu de politieke wil om een gemeenschappelijke strategie voor het coördineren van het werkgelegenheidsbeleid. Er was reeds in 1993 het "Witboek voor groei, werkgelegenheid en concurrentievermogen" dat in Essen werd goedgekeurd. Men wil die nu uitvoeren en verder sterken. Ook hier dient gezegd dat het werkgelegenheidsbeleid als beleid vooral nationaal blijft en zal blijven. Twee nuanceringen zijn evenwel op hun plaats.

Werkgelegenheid is nog altijd in de eerste plaats een zaak van economische groei. Recente onderzoeken geven hieraan de grootste correlatie. Die groei wordt in belangrijke mate bevorderd door vrijhandel. Zeker voor ons land en voor Vlaanderen (met een exportgerichtheid van 73 procent) is dit van kapitaal belang.

Een beleid rechtstreeks gericht op werkgelegenheid kan niet zonder de internationale context. Telkens moet immers nagegaan worden of bepaalde maatregelen niet schadelijk zijn voor het concurrentievermogen. België rijdt hier al op het scherp van de snede hoewel de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid gesteld heeft dat voor het geheel van de ondernemingen de arbeidskosten bij ons niet hoger zouden liggen dan gemiddeld in de buurlanden. In 1997 putten de cao's niet volledig de hun toegekende loonmarge uit.

De Europese Unie heeft onlangs niet minder dan 19 richtsnoeren geformuleerd voor meer werkgelegenheid. Elk land moet hieraan invulling geven. Het gaat hier om de verbetering van de inzetbaarheid, de ontwikkeling van het ondernemerschap, de bevordering van het aanpassingsvermogen van de ondernemingen en van hun werknemers en tenslotte het versterken van het gelijke kansenbeleid.

In dat Belgisch plan wordt zeer sterk de nadruk gelegd op opleiding en vorming, niet alleen van de kant van de overheid maar ook van de ondernemingen. Zo willen

de bedrijven als een tegenprestatie voor de sociale lastenvermindering met 105 miljard BEF zich engageren om de Belgische investering in permanente vorming op een traject te zetten dat na zes jaar leidt tot het gemiddeld niveau van de drie buurlanden.

Deze opleiding en vorming is cruciaal, zeker in Vlaanderen waar zich op tal van plaatsen een tekort aan geschikte arbeidskrachten voordoet.

Dat nijpend tekort zou de volgende jaren wel de belangrijkste rem op de verdere economische opgang van Vlaanderen kunnen betekenen.

Het Belgisch plan geeft ook feitelijk goed aan hoe dual onze arbeidsmarkt is geworden. De groep van langdurig werklozen krijgt steeds minder kansen om zich bij een herlevende economie in te schakelen in de marktsector. Voor hun moeten er bijzondere inspanningen voorzien worden voor begeleiding bij sollicitatie, voor opleiding, voor betoelagde banen (zoals de Smet-banen ; PWA ; voordeelbanenplan en andere) die echte vormen van loonsubsidiëring geworden zijn.

Het Belgisch Plan is zeer voorzichtig inzake arbeidsduurverkorting. Experimenten met vierdagenweek en 32-urenweek worden aantrekkelijk gemaakt. Ik twijfel er aan of hier veel vraag naar zal zijn. De werktijdverkorting was trouwens in het verleden reeds zeer sterk in België, zoals trouwens in Nederland.

Deeltijdarbeid blijft verreweg de belangrijkste vorm van arbeidsverdeling. Wij hebben onze achterstand ten opzichte van Frankrijk en Duitsland opgehaald. Wij hebben een niveau van 16 procent nu terwijl Nederland dubbel zoveel heeft. Dit blijkt daar vooral bij de vrouwen waarvan ongeveer 60 procent een deeltijdse baan hebben terwijl bij de mannen (toch) 17 procent parttime werkt. De vele deeltijdse jobs onder vrouwen zou onder andere het gevolg zijn van het grote gebrek aan opvangmogelijkheden voor jonge kinderen in Nederland. Nochtans heeft de overheid enorme inspanningen geleverd om de deeltijdse arbeid te bevorderen. Waar de regering de algemene werktijdverkorting niet promoot doet zij dat hier wel.

De parttime jobs blijven groeien. Maar de ondernemingen hebben het er in de praktijk moeilijk mee, hoewel twee halftijdsen niet

Hugo Maertens, Brugge

duurder zijn dan één voltijdse werknemer.

Voor de sociale zekerheid zijn deeltijdwerkers wel duurder. In tegenstelling tot Nederland krijgen ze hier meer dan proportionele sociale zekerheidsrechten - in Groot-Brittannië krijgen ze zelfs minder rechten. Bovendien indien onze deeltijdwerkers bij werkloosheid in het volledige uitkeringsstelsel terugkeren, krijgen ze bonusjaren voor hun pensioenberekening. En er is de inkomensgarantie-uitkering, die waarborgt dat het inkomen bij een deeltijdse baan hoger ligt dan de werkloosheidsuitkering, met een supplement van zesduizend frank per maand voor gezinshoofden. We moeten dat wel doen omdat onze werkloosheidsduur quasi onbeperkt is. In andere landen verliezen werklozen na een tijd hun uitkering en aanvaarden ze gelijk welke job.

Inzake flexibiliteit werden de jongste jaren ook grote inspanningen geleverd, bijvoorbeeld inzake contracten van bepaalde duur en uitzendarbeid. De mate van regelgeving stemt nu vrij goed overeen met wat gemiddeld beschouwd in onze drie buurlanden van toepassing is. Inzake ploegenarbeid scoort België trouwens beduidend hoger dan de buurlanden. Inzake opzeggingstermijnen klasseert België zich wat soepelheid betreft in de job-studie van de OESO op de vijfde plaats,

na Nederland en Frankrijk maar vóór Duitsland. Volgens de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid vormt al met al deze materie geen belangrijk probleemgebied voor de werkgelegenheid.

In het algemeen trouwens moet men bijzonder goed nagaan welke de gevolgen zijn van verhoogde flexibiliteit en productiviteit op de arbeidsomstandigheden. Steeds meer zie ik rondom mij een verhoogde "stress" en ongezonde werkdruk. In een aantal bedrijvigheidszaken zijn de werkomstandigheden zelfs onleefbaar aan het worden. Sommigen durven voor bepaalde beroepen zelfs spreken van nieuwe vormen van "slavernij". Ook op deze manier komt het Rijnlandmodel in gevaar.

Werk is het werk van de ondernemingen

Werkgelegenheid komt, zoals herhaalde malen gesteld, vooral tot stand door meer economische groei. Dat is in de eerste plaats het werk van de bedrijven en van afspraken tussen sociale partners. In de mate dat het macro-economisch beleid steeds gezonder wordt neemt het belang toe van de meso- en micro-economische politiek.

De regering heeft grote inspanningen geleverd om door de wettelijke loonnorm de competitiviteit te

vrijwaren. Zij heeft ook gezorgd voor meer stabiliteit bij de bedrijfsbelasting zodat hier meer rechtszekerheid rond is ontstaan.

De parafiscale lasten zullen de volgende jaren systematisch verlaagd worden. De Gewesten hebben hun steun aan onderzoek en ontwikkeling opgevoerd zodat Vlaanderen nu een van de regio's is die technologisch vooruitstrevend is. Uit cijfers van Eurostat blijkt dat Vlaanderen enkel Rijnland-Paltz en Hegsen moet laten voorgaan inzake werkgelegenheid in technologische sectoren die het meest wetenschappelijk onderzoek vergen. Het industrieel beleid werd grondig vernieuwd door een politiek van privatisering van openbare bedrijven en het afschaffen van de steun aan ondernemingen in moeilijkheden. Op het vlak van de vereenvoudiging van de sociale formaliteiten wordt veel verwacht van de informatica, met name van de sociale identiteitskaart en de zogenoemde multifunctionele aangifte. Deze methode zal veel meer vruchten afwerpen dan alle vroegere commissies voor administratieve vereenvoudiging samen. De regering heeft daarentegen wel een permanente Dienst voor de Administratieve Vereenvoudiging opgericht die onder meer als opdracht heeft om concrete voorstellen inzake vereenvoudiging van reglementering en administratieve formaliteiten te formuleren en om een zogenoemde Administratieve Impactfiche te ontwerpen die bij elke beslissing die de administratieve kosten van de ondernemingen beïnvloedt, zal moeten gevoegd worden. De "red tape" is soms een zwaardere hindernis zeker voor startende bedrijven dan de hoogte van de sociale lasten. In het algemeen zal de concurrentiepositie ook in grotere mate bepaald worden door een degelijk bestuur bijvoorbeeld afbouw van overbodige bureaucratie. Efficiënt bestuur zal in de Europese Unie een belangrijk element zijn die zal bepalen waar investeerders zich zullen vestigen.

Wij blijven over belangrijke troeven beschikken. Zo kwam het Global Labour Force Evaluation Report tot het besluit dat België een zeer geschikt vestigingsland is voor industrie met een hoge graad van automatisering waarvoor hoog opgeleid personeel nodig is. Op 49 landen staat België vierde

vóór de Verenigde Staten,
Nederland, Frankrijk en Duitsland.

**Ons contract
haast vervuld**

De regering is niet zinnens op haar lauweren te rusten hoewel drie belangrijke doelstellingen van haar programma ofwel verwezenlijkt zijn of goed op weg om het te worden:

1) België treed toe tot de Euro met een begrotingstekort dat in 1998 amper 1,7 procent van het BBP zal bedragen, of de helft van de drie procent-regel en het laagste deficit sedert meer dan dertig jaar.

2) De werkgelegenheid groeit opnieuw met ongeveer 88.000 in

de periode 1996-1999, volgens het Planbureau. Het overgrote deel hiervan wordt in Vlaanderen gerealiseerd. De economische groei in ons Gewest zal in 1997 even sterk geweest zijn als in Nederland. De werkloosheid in Vlaanderen is dichtbij het Nederlandse peil. Sedert april 1996 zijn er bij ons trouwens 20 procent werklozen minder.

3) De hervormingen van justitie en politie zijn nu in een beslissende fase getreden door het zogenaamde Octopusakkoord. Het gaat hier om de grootste hervorming sedert 1830.

De globalisering van de wereld-economie, de Euro en de snelle technologische en maatschappelijke ontwikkeling dwingen ons tot bestendig aanpassen en tot nieuwe

creativiteit. De uitdaging richt zich niet alleen tot de politieke wereld maar tot geheel de samenleving. Het gaat immers dikwijls niet om wetten, instellingen en structuren maar om mensen, om hun motivatie, hun gevoel voor verantwoordelijkheid en solidariteit, hun rechten en plichten, hun wil tot veranderen, hun trouw aan opvattingen en levenswijzen, hun enthousiasme. Dat is onze troef en soms onze zorg. In elk geval mag het ons nooit aan inzet ontbreken.

1. Toespraak van minister Van Rompuy ter gelegenheid van de Algemene Informatievergadering van de GOM - West-Vlaanderen, op 8 juni 1998.

Brusselle Enterprises nv

Westendelaan 1, 8620 Nieuwpoort

Tel. 058/23.25.13

Fax 058/23.05.76

Aanneming van draai-, frees-, slijp- en kotterwerk,
zowel conventioneel als op CNC-machines
Vol- en halfautomatisch lassen

CARL ADAMS NV

ERKEND SELECTIEBUREAU
SELECTIE, TRAINING EN ADVIES
VG. WS. 032

PERSONEELSRECRUTERING
ORGANISATIE & MANAGEMENT ADVIES

ARDOOISESTEENWEG 25, 8800 ROESELARE
TELEFOON: (051) 24 16 56 / 24 19 98
FAX (051) 24 02 06